

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

No endorsement of AgEcon Search or its fundraising activities by the author(s) of the following work or their employer(s) is intended or implied.

281.8
G25
Cop. 2

DCB/DCB

gazdálkodás

A TARTALOMBÓL

Mezőgazdasági vállalati politika

Az egyhasznú húsmarhatartás
költségeinek és hozamainak
vizsgálata

A munkakörök differenciáló-
dása a szakosított sertéstele-
peken

A gabonafélék ágazattársításá-
nak optimalizálása

Mezőgazdasági és élelmiszer-
ipari termékeink kivitelének
gazdaságossági kérdései

Békéscsaba és Környéke Agrár-
ipari Egyesülés egyéves műkö-
désének főbb tapasztalatai

Megkérdeztük a Minisztert

A Magyar Tudományos Akadé-
mia 138. közgyűlése

Trösztök, országos nagyválla-
latok belső nyereségdifferenciá-
lási rendszere

Tollhegygel . . .

Pontatlan emlékezések

XXII. évf. 78. 7.

TARTALOM

<i>Lovas Márton</i> : Mezőgazdasági vállalati politika	1
<i>Tóth Jenő</i> : Az egyhasznú húsmarhatartás költségeinek és hozamainak vizsgálata	9
<i>Székely József</i> : A fontosabb silótipusok ökonómiai-technológiai értékelése	17
<i>Halász Péter</i> : A munkakörök differenciálódása a szakosított sertéstelepeken	29
<i>Selley Ferenc</i> : A gabonafélék ágazattársításának optimalizálása	37

VITA

<i>Éliás András-Sebők Emília</i> : Mezőgazdasági és élelmiszeripari termékeink kivitelének gazdaságossági kérdései	45
--	----

A GAZDÁLKODÁS GYAKORLATÁBÓL

<i>Hanyecz Vince</i> : A Békéscsaba és Környéke Agráripari Egyesülés egyéves működésének főbb tapasztalatai	53
<i>Kecskés Sándor</i> : A tehenek és üszők következő laktációra való előkészítésének gazdasági problémái	55

SZEMLE

<i>Barcza Gabriella-Lugossy Györgyi</i> : Megkérdeztük a Minisztert	58
---	----

TUDOMÁNYOS ÉLETÜNK

<i>Enese László</i> : A Magyar Tudományos Akadémia 138. közgyűlése	64
<i>Kőhidiné Oszli Ágnes</i> : Trösztök, országos nagyvállalatok belső nyereségdifferenciálási rendszere	65
<i>Spitálszky Márta</i> : A népgazdasági és a vállalati tervek összehangolásának lehetséges módszere	66
<i>Vinczeffly Zsolt</i> : A lineáris programozásra alapozott fejlesztési tervek a gépesítésben	68

PILLANTÁS A VILÁGBA

<i>Ozorai István</i> : Az Egyesült Államok delegációjának nyilatkozata az USA mezőgazdaságáról	69
<i>S. Leölkes Lajos</i> : Érdekeségek innen-onnan	72

TALLÓZÁS

<i>Pósvai Lajos</i> : Tollhegygel	74
<i>T. E.</i> : Pontatlan emlékezések	76

SZAKIRODALOM

<i>Tibold Vilmos</i> : Gépek üzemeltetése a mezőgazdaságban (<i>Pályi József</i>)	77
<i>Vranceanu, A. V.</i> : A napraforgó (<i>Tarján Zoltánné</i>)	77

Az
csoport
nagy k
különb
szakad
nem g
körül
részes
szakos
értéke
nálásá
A v
amely
amely
politik
tudato

Szo
kenysé
támog
A
változ
A n
1977-
vállala
hektár
tartalm
így
33 ez

MEZŐGAZDASÁGI VÁLLALATI POLITIKA

LOVAS MÁRTON

Az azonos központi agrárpolitika és természeti adottságok mellett a gazdaságok egyik csoportja gyors ütemben fejlődik, míg mások egy helyben topognak. A fejlődés ütemének nagy különbségeit a szövetkezetek és az állami gazdaságok vállalati politikájában mutatkozó különbségek okozzák. A jó vállalati politika gazdasági lényege a vállalat eszközeinek szakadatlan gyarapítása, a termelés folyamatos növelése. Felhalmozás nélkül az eszközök nem gyarapíthatók. Meg kell találni — néha ki kell találni — minden egyes vállalat adott körülményei között azokat a forrásokat, amelyekből az álló- és forgóeszköz-állomány — a részesedés növelése mellett — gyarapítható. A felhalmozás rendkívüli forrásaivá válhatnak a szakosodásban, a kiegészítő üzemágak tevékenységében, a termékek feldolgozásában és értékesítésében, a kistermelés célszerű szervezésében, a helyi természeti adottságok kihasználásában, kooperációk létrehozásában és a szellemi tőke hasznosításában rejlő lehetőségek.

A vállalat önállósága és kezdeményezőkézsége az aktív vállalati politikában testesül meg, amely évről évre lehetővé teszi a bővített újratermelést. Ezzel szemben az a vállalati politika, amely csupán a termelés adott szintjét stabilizálja, passzív. A feladat a passzív vállalati politikát folytatók aktivizálása. Ennek megoldása elsősorban a szellemi tőke szervezettebb és tudatosabb felhasználásával valósulhat meg.

A MEZŐGAZDASÁGI NAGYÜZEMEK TERMELÉSI SZÍNVONALÁNAK ALAKULÁSA

Szocialista mezőgazdaságunknak kezdettől fogva nagy gondja a gyenge, alacsony termelékenységű gazdaságok megszilárdítása. A kedvezőtlen adottságú termelőszövetkezetek anyagi támogatása másfél évtizedes teherterele a mezőgazdaságnak és az állami költségvetésnek.

A támogatásra szoruló gazdaságok helyzete az utóbbi tíz-tizenöt évben módosult, e változás elemeit célszerű megvizsgálni.

A mezőgazdasági nagyüzemek termelésének mai színvonaláról képet ad a MÉM STAGEK 1977-ben készített termelési érték szerinti rangsorolása a MÉM felügyelete alá tartozó vállalatokról. Ez a rangsorolás ugyan csak 7 adatot (termelési érték, terület, létszám, 1 hektárra jutó termelési érték és eszközérték, 1 dolgozóra jutó termelési érték és eszközérték) tartalmaz minden vállalatról, de belőlük sok más következtetés is levonható.

Így például az egy dolgozóra jutó évi termelési érték a termelőszövetkezetekben — amely 33 ezer Ft-tól (Nyirábrány, Alkotmány Termelőszövetkezet) 702 ezer Ft-ig (baji Tardos-

bánya Termelőszövetkezet) terjed — nem csupán a termelési érték, a jövedelem stb. szóródásáról ad képet, de megvilágítja többek között gyenge termelőszövetkezeteink arányát, alacsony szintű gazdálkodásunk közgazdasági okait stb.

A bruttó termelési érték felhasználás szerint négy fő részre oszlik:

- (1.) a termelésben felhasznált anyagok (vetőmagvak, takarmány, üzemanyag, gép stb.) pótlása,
- (2.) a munkadíj (részesedés),
- (3.) az állami befizetések (adók, társadalombiztosítási illeték stb.) teljesítése,
- (4.) a felhalmozás (új üzemágak létesítése, kapacitásbővítés stb.).

A felhalmozás, a fejlesztés a termelés bővítésének forrása, az elhasznált anyagok pótlása és a munkadíj az újratermelés nélkülözhetetlen feltétele.

Nos, a termelési érték alakulása rámutat arra, hogy a gazdaságok jelentős részében csak a kiadások fedezésére futja a bruttó termelési értékből. A felhalmozásra, a termelés bővítésére gyakran nem marad semmi.

A közös gazdaságnak jelenleg legkevesebb 24 ezer forint évi (2000 Ft havi) jövedelmet kell biztosítani minden munkavállalójának. Ha a dolgozó nem keres ennyit, akkor kilép, máshol keres munkát. A bruttó termelési érték 40–60%-a jut a felhasznált anyagok pótlására (az állattenyésztésben az anyagköltség elérheti a termelési érték 85%-át is), az állami befizetések pedig átlagosan 10–15%-át teszik ki a bruttó termelési értéknek.

Ahhoz, hogy egy mezőgazdasági vállalat a fejlesztésre fordíthassa árbevételének jelentékeny részét, az egy főre jutó termelési értéknek meg kell haladnia az évi 125 ezer forintot. Ebből az összegből — sematikusan felosztva és egy főre számítva — 70 ezer forint jut az elhasznált anyagok pótlására, 30 ezer forint munkadíjra, 15 ezer forint állami befizetésekre és 10 ezer forint fejlesztésre (ami bizony nagyon kevés).

Ez a gondolatmenet szükségyszerűen leegyszerűsíti a dolgokat, mert a valóságban számos olyan gazdaság nem rendelkezik fejlesztési alappal, ahol az egy főre jutó termelési érték meghaladja a 125 ezer forintot, és lehetséges, hogy az ennél kevesebbet termelő közös gazdaság is képes fejlesztési célkitűzéseit megvalósítani.

1976-ban, amikor 1470 mezőgazdasági termelőszövetkezet volt az országban, a szövetkezetek 23%-ában, 338 gazdaságban az 1 főre jutó termelési érték nem érte el a 125 ezer forintot.

Ha a „rangsorolás” másik mutatóját, az 1 hektárra jutó termelési értéket vizsgáljuk, a differenciálódás hasonló mértéke látható. Akadnak gazdaságok, ahol az 1 hektárra jutó termelési érték a 10 ezer forintot sem éri el, de olyan is — például az Óbuda Termelőszövetkezet —, ahol az 1 hektárra vetített termelési érték 1 millió 800 ezer forint. Az Óbuda Termelőszövetkezet szántóföldi termelést nem folytat, csak növényházakkal, és több mint ezer főt foglalkoztató ipari csomagolóüzemekkel és üzlethálózattal rendelkezik.

A területegységre vetített termelési érték csak akkor válhat az értékelés bázisává, ha a termelés szerkezetét is figyelembe vesszük. Mindenesetre, minél több az 1 hektárra jutó termelési érték, annál nagyobb a bővített újratermelés lehetősége.

A gyakorlatból is tudjuk, hogy a mezőgazdasági vállalat földterületét általában nem bővítheti. Csak tőkéje (eszközök) növelésével fokozhatja termelését, mert így több műtrágyát használhat, hatékonyabb fajtát termelhet stb. Általános gazdasági törvény nálunk, hogy a mezőgazdasági termelés emelése érdekében növelni kell az álló- és forgóeszközöket, a tőkét, amelyet a megművelt területhez vagy a dolgozók számához viszonyítanak; minél nagyobb az 1 hektárra, illetve az 1 főre jutó vagyon, annál több az 1 hektárra, illetve az 1 főre jutó termelési érték.

Gazdálkodási rendszerünkben az állami támogatás is fontos forrása a fejlesztésnek. Állami

támog
előter
jük”,
és hite
Össz
nek t
teni és

Ak
vizsgá
adotts
egy he
A m
különb
kielég
A v
mazni
vállalat
politik
nak po
Egy
elgond
Mezőg
tucat l
létre.

Az
teleket
évről é
Figy
vállalat
stagnál
A j
gyarap
Ország
melés f
azonos
A m
felhalm
eszköz
legyen.
dulás le
Azt
vállalat
dés 10
nyilván
fordító

támogatást azonban általában az a gazdaság kaphat, amelyik a beruházás megkezdése előtt előteremti a „saját erőt”. A gyenge termelőszövetkezeteknek rendszerint nincs „saját erőjük”, pénzük, ennélfogva eleve ki vannak zárva a megfelelő mértékű beruházási támogatásból és hitelből.

Összegezve az elmondottakat, a rangsorolásból az derül ki, hogy a termelőszövetkezeteknek több mint 20 százaléka alacsony termelékenységű miatt nem tud számottevően fejleszteni és az egyszerű újratermelésre van ítélve.

A FELHALMOZÓDÁS DIFFERENCIÁLÓDÁSA

Akár az 1 főre, akár az 1 hektár mezőgazdaságilag művelt területre jutó termelési értéket vizsgáljuk, az a jelenség tárul szemünk elé, hogy azonos központi agrárpolitika és termelési adottságok mellett a gazdaságok egyik csoportja gyorsvonatsebességgel fejlődik, míg mások egy helyben topognak, csigalassúsággal haladnak előre . . .

A nagy különbségeket a fejlődés ütemében – a differenciálódást – általában a vezetés különbözőségével magyarázzák. Ahol jó a vezetés, ott gyors a fejlődés, ahol pedig nem kielégítő az előrehaladás, ott gyenge a vezetés.

A vezetés ebben a vonatkozásban összetett és elvont tényező. Helyesebb volna úgy fogalmazni, hogy a fejlődés ütemében található differenciákat a szövetkezet és az állami gazdaság vállalati politikájában mutatkozó különbségek okozzák, azaz az egymástól eltérő vállalati politika különböző eredményeket szül. Az ilyen fogalmazás lehetővé teszi a lemaradás okainak pontosabb tisztázását.

Egy gazdaság vállalati politikájának óriási gazdasági jelentősége akkor válik érthetővé, ha elgondoljuk, hogy olyan nemzetközi jelentőségű eredményeket, mint amilyeneket a Bábolnai Mezőgazdasági Kombinát vagy a hernádi Március 15. Termelőszövetkezet – és még néhány tucat hasonló gazdaság – elért, az adott vállalat egyedi, sajátos vállalati politikája hozta létre.

Az országos agrárpolitika minden mezőgazdasági vállalat részére lényegében azonos feltételeket teremtett. E politika keretei között lehet több tízmillió nyereséget elérni és lehet évről évre veszteséggel gazdálkodni.

Figyelembe véve a vállalati politika jelentőségét, célszerű konkretizálni, milyen is a jó vállalati politika, amely biztonságos eredményt hoz, és milyen az a vállalati politika, amely stagnálásra vagy tartós veszteségre készíti a vállalatot.

A jó vállalati politika gazdasági lényege: *a vállalat eszközeinek (tőkéjének) szakadatlan gyarapítása és ebből a termelés folyamatos növelése*. A termelés növelése az életben kötelező. Országos terveink ugyanis az egész mezőgazdaság számára hosszú távra előíranyozzák a termelés folyamatos növelését. S ez a növekedés csak akkor reális, ha a mezőgazdasági vállalat azonos földterületen és csökkenő létszám mellett évről évre növeli bruttó termelését.

A mezőgazdasági vállalatok irányítói kezdettől fogva különböző módon kezelték a felhalmozást. Megalakulásuk után a szövetkezetek többsége nem tartotta fontosnak közös eszközeinek saját erőből történő gyarapítását, mondván, hogy ez az állam gondja kell, hogy legyen. Kezdetben kevés olyan gazdaság volt, amely felismerte, hogy a gazdasági megszilárdulás legfontosabb eszköze a saját erőből történő fejlesztés.

Azt kell hinni, hogy a hatvanas évek elején az agrárpolitika sem ismerte fel a szövetkezeti vállalat fejlesztésének fontosságát, hiszen azt javasolták a szövetkezeteknek, hogy a részesedés 10 százalékának megfelelő összeget fordítsanak felhalmozásra. Számos szövetkezet ezt a nyilvánvalóan csekély összeget sem halmozta fel és a részesedés 10 százaléknál kevesebbet fordított fejlesztésre saját erőből.

De voltak olyan szövetkezeti vezetők is, akik kezdettől fogva megértették, hogy a szövetkezet felvirágzásának fő forrása a saját erőből történő fejlesztés. Ezeket az ellentétes tendenciákat az adatok is tükrözik. 1960-ban a mezőgazdaság állóeszközeinek értéke 59,2 milliárd, de 1977-ben már 233,4 milliárd forint. 17 év alatt csaknem négyszeresére nőtt a mezőgazdaság állóeszköz-állománya.

Különösen meggyorsult a szövetkezeti felhalmozás az új gazdasági mechanizmus bevezetése után. A közös gazdaságok eszközállománya az 1970. évi 52,3 milliárd forintról 1977-ben 127,2 milliárdra, 7 év alatt csaknem két és félszeresére emelkedett. Ugyanebben az időszakban a mezőgazdaság bruttó termelése 30%-kal nőtt.

A saját erőből történő felhalmozás különbözősége a szövetkezetek differenciálódásának a forrása. Vállalatonként célszerű megvizsgálni, hogy a munkadíjazáshoz képest jövedelmük milyen hányadát fordították fejlesztésre, mert az összegzett átlagszámok – jóllehet kifejezik az általános tendenciát – nem mutatják az egyes vállalatok felhalmozási politikáját és a közöttük lévő különbségeket.

Példaként ismertetjük két kiváló szövetkezet, a nádudvari Vörös Csillag és a szentesi Árpád Termelőszövetkezetek felhalmozását, amelyet az 1. táblázat szemléltet.

Figyelembe veendő, hogy az egész fejlesztés összege a vállalaton belül a fentieknél lényegesen nagyobb volt, mert a saját erőn kívül bizonyos beruházásokhoz (istállóépítés, növényházépítés stb.) a szövetkezetek állami támogatást is kapnak és hitelt is felvettek.

A nagyarányú felhalmozás számokban jól kifejezhető következménye az 1 hektárra jutó eszközállomány gyors növekedése. A nádudvari Vörös Csillag Termelőszövetkezetben 81,5 ezer forint, a szentesi Árpád Termelőszövetkezetben 112,5 ezer forint a hektáronkénti állóeszköz-állomány, azokban az alaptervekenységből élő szövetkezetekben, ahol nem törekedtek saját erőből a felhalmozásra, jelenleg sem több 20 ezer forintnál 1 hektárra.

A RÉSZESEDÉS ÉS A FELHALMOZÁS ALAKULÁSA

1. táblázat

Év	A részesedés	A fejlesztés	A fejlesztés aránya a részesedéshez viszonyítva, %
	alakulása, millió Ft		
	Nádudvari Vörös Csillag Termelőszövetkezet		
1972	71,4	47,4	39,7
1973	76,0	61,8	44,8
1974	85,9	71,6	45,5
1975	96,4	107,2	52,5
1976	107,2	70,2	39,9
	Szentes Árpád Termelőszövetkezet		
1972	25,1	24,0	95,4
1973	26,9	37,5	139,3
1974	29,1	38,7	133,0
1975	28,3	33,0	117,2
1976	30,5	16,8	55,3

A g
gazdas
amely

Bár
helyét
politik

Szü
mezőg
zott es

A f
kapaci
terve a

A f
és a f
vállalat

lomán
kell ta
vállalat

den m
Ner
már fe

szerke

Szakos

Ma
tania k
költség

termel
borterr

foglalk
állati t

lők is
csak s

termel
Kiegész

A f
kiegész

Péld
terület

csony
egyik l
volt, é
rűbb b

A VÁLLALATI POLITIKA 8 FEGYVERNEME

A gyors felhalmozásra való törekvés az élenjáró vállalatok sajátos mikro-agrárpolitikájának gazdasági lényege. (A mikro-agrárpolitika alatt itt azoknak a döntéseknek a körét értjük, amelyek a vállalat – a közgyűlés, a vezetőség, az elnök, az igazgató – hatáskörébe tartoznak.

Bár a mezőgazdasági vállalat döntései végsősoron meghatározzák a gazdaság fejlődését és helyét a rangsorolásban, de a felhalmozási törekvés önmagában nem elegendő a vállalati politika jellemzéséhez.

Szükség van annak a tisztázására is, hogy *milyen forrásból és milyen úton indulhat el egy mezőgazdasági vállalat a bővített újratermelés pályáján, és hogyan hasznosíthatja felhalmozott eszközeit.*

A fejlődés akkor folyamatos, ha az eszközöket úgy hasznosítják, hogy *ebből a termelési kapacitások szakadatlanul növekedjenek.* Az eszközhasznosítás és a növekvő jövedelem reális terve a vállalati politika lényegéhez tartozik.

A felhalmozás szándéka és tervezése nélkül az eszközök nem gyarapíthatók. De a szándék és a fejlesztési terv önmagában kevés a megvalósuláshoz. *Meg kell találni minden egyes vállalat adott körülményei között azokat a forrásokat, amelyekből az álló- és forgóeszköz-állomány – a részesedés emelkedése mellett – gyarapítható.* Vagyis meg kell találni – néha *ki kell találni* – azokat a konkrét beruházási lehetőségeket, amelyek kiaknázásával az adott vállalat termelőkapacitása biztonságosan és jövedelmezően bővül. Ezeknek megtalálása minden mezőgazdasági vállalat esetében nehéz és konkrét elemzőmunkát, számításokat igényel.

Nem az íróasztal mellett kell felfedezni a reális fejlesztési lehetőségeket. Gazdaságaink már felfedezték ezeket. A publicista dolga, hogy összegezze és általánosítsa azokat a módszereket, amelyeket a gyakorlatban már számos mezőgazdasági vállalat sikerrel alkalmazott.

Szakosodás

Ma már úgyszólván közhellyé vált az az igazság, hogy a mezőgazdasági üzemnek szakosítania kell termelését, azaz szűkíteni kell termékei körét, mert így alacsonyabbak a termelési költségek és nagyobb a jövedelem. Bábolna immár egy évtizede egyetlen növényt, kukoricát termel és milliárdos árbevételének több mint 90%-a a baromfiágazatból származik. Vannak bortermelésre, sertésenyésztésre, virágtermelésre stb. szakosodott nagyüzemeink. A teljes foglalkoztatottság és a biztonság érdekében egy-egy nagyüzem néhány növényfélése vagy állati termék termelésére szakosodik. Jellemző vonása az idők változásának, hogy a kistermelők is specializálódnak, és a „mindenből egy keveset” termelő háztáji helyébe mindinkább a csak sertést hizlaló, csak tojást termelő stb., a szakosodott nagyüzembe integrálódó háztáji termelő lép.

Kiegészítő üzemágak

A felhalmozás rendkívüli forrása a jól gazdálkodó mezőgazdasági vállalatok többségében a kiegészítő üzemágak nyeresége.

Példaként megemlíthető a hernádi Március 15 Termelőszövetkezet. Ez a 2500 hektár területű vállalat kedvezőtlen termőhelyi adottságú, homokos-szikes földjeinek nagyon alacsony az aranykorona-értéke, 4,2 hektáronként. Mégis a hernádi termelőszövetkezet ma az egyik leggazdagabb az országban. 1976-ban bruttó termelésének értéke 718,4 millió forint volt, és az 1 dolgozóra jutó termelési érték 442 ezer forint. A gazdaság az ország legkorszerűbb baromfifeldolgozó üzemével rendelkezik. A szövetkezet területe 1968 és 1976 között

nem változott, de állóeszköz-állománya ez idő alatt 29,4 millió forintból 438,3 millió forintra nőtt, miközben évi bruttó termelési értéke 23,2 millióról 718,4 millió forintra emelkedett.

Miből? E meszeszerű növekedésnek több forrása volt. Kezdetben vasvázszerkezeteket gyártottak, új, olcsó épülettípus és új építőanyag gyártásával foglalkoztak és egy sertésvagó-hudat hoztak létre a mezőgazdasági üzemek részére. E kiegészítő üzemágak nyereségét felhalmozták és az alaptevékenység fejlesztésére fordították, majd specializálódtak broiler-baromfi-termelésre.

A mezőgazdasági nagyüzemek árbevételének mintegy egyharmada alaptevékenységen kívüli termelésből ered. Ez mutatja a kiegészítő üzemágak jelentőségét. Úgyszólván nincs olyan jól gazdálkodó mezőgazdasági nagyvállalat, amelynek ne lenne egy vagy több nagy kiegészítő üzemága.

A termelés–feldolgozás–értékesítés vertikuma

Számos mezőgazdasági vállalat arra törekszik, hogy termékeit ne nyersanyagként, hanem feldolgozott állapotban, esetleg saját üzletein keresztül értékesítse.

Az említett hernádi termelőszövetkezet például naposcsibét „gyárt”, felneveli, baromfigyarában fel is dolgozza és a késztermék egy részét üzletein keresztül értékesíti, ugyanezt teszi a sertéssel is. A nádudvari termelőszövetkezet hibridkukorica-vetőmagot, majd árukukoricát termel, aztán sertés, húscsírke és pulyka lesz a kukoricából. A sertést vágóhidján feldolgozza, amelynek egy részét saját üzleteiben értékesíti.

A kistermelés szervezése

A termelés és a jövedelem növelése érdekében egyes mezőgazdasági nagyvállalatok a szaporítóanyag-előállításra specializálódtak, és a naposcsibét, a suldót, a nyulat stb. a kistermelők szerződéses alapon hízaltatják, majd a felnevelt állatot begyűjtik és értékesítik. Ilyen módon állóeszközt és munkaerőt takarítanak meg.

A hernádi termelőszövetkezet így évente 1,5 millió húscsirkét és 5000 hízott sertést kap a környék kistermelőitől, s ezáltal 100 millió forint beruházást takarít meg.

A helyi természeti adottságok kihasználása

Szentesen és környékén termálvíz rejtőzik a föld mélyében. Ezt a természeti kincset kihasználva, fejlesztették ki az Árpád Termelőszövetkezetben – majd más gazdaságokban is – a korai zöltségek termelését. Több, erdőben gazdag szövetkezet fafeldolgozó üzemet létesített, más gazdaságok homok- és sóderbányát tartanak üzemben.

Kooperációk létrehozása

Önmagában egy vállalat anyagi ereje, tőkéje kevésnek bizonyul egy jövedelmező nagyüzem alapításához. E probléma megoldását a közös vállalat szervezése elősegíti. A Baromfi-tenyésztő Közös Vállalat tagja például a hernádi Március 15 Termelőszövetkezet is. A kooperációk mindenkor megtakarítást és kiegészítő jövedelmet eredményeznek, amelyet a gesztorgazdaság és a taggazdaságok fejlesztésére fordíthatnak.

Az alaptevékenység tartalékai

A mezőgazdaság bruttó termelésének kétharmada növényi és állati termék. Igaz, ezek termelésének jövedelme annyira „beszabályozott” – az ipari nyersanyagárak változnak, a

mezőgazdaság
séből
nyeres
jövede
sokkal
válhat.

A szelle

Meg
tika fe
gazdas
érdeké
állapít
hogy e
küzés
jó szak
A jó vá

Az e
gazdas

Logi
a megf

Vala
pontbó

szakad
sét, az e

Példa

termelő

helybe

fejleszt

ban ölt

Azér

tást csu

lönöz

lést, úgy

termelés

kánkkal

A pa

ségű és

termelés

irányoz

A gy

„csupán

politikár

mezőgazdasági termékek árai többnyire rögzítettek —, hogy a felhalmozás az alaptevékenységből nagyon nehéz, de nem lehetetlen. Egyes termékek — mint például a búza — jó nyereséggel, más ágazatok (például szarvasmarha) viszont csak veszteséggel vagy csak kis jövedelemmel termelhetnek. Megfelelő termelési szerkezettel, szakosodással, technikai újításokkal és jó munkaszervezéssel az alaptevékenység a felhalmozás és fejlesztés széles bázisává válhat.

A szellemi tőke hasznosítása

Megkísértem pontokba foglalni a mezőgazdasági vállalati politika — a mikro-agrárpolitika fegyvertárát. A felsorolás nem teljes, és nem illik minden egyes vállalatra. Hogy egy gazdaságban mit kell tenni — és mit nem szabad cselekedni — a jövedelmező gazdálkodás érdekében, ezt a vállalat lehetőségeinek és helyzetének elemzése alapján a vállalat vezetői állapítják meg. *A vállalat vezetésének művészete — a jó vállalati politika — éppen abban áll, hogy ezt az elemzést a gazdaság vezetői képesek végrehajtani, majd következtetéseiket, célkitűzéseiket sikeresen megvalósítani.* Ehhez persze az szükséges, hogy hozzáértő, tájékozott, jó szakemberek irányítsák a termelést, akiket összefoglalóan „szellemi tőké”-nek neveznek. *A jó vállalati politika előfeltétele ez a szellemi tőke.*

PASSZÍV VÁLLALATI POLITIKA

Az eddig kifejtettek abban összegezhetők, hogy az egyes termelőszövetkezetek és állami gazdaságok gyors, szakadatlan fejlődése sajátos vállalati politikájuknak köszönhető.

Logikusan következik ebből, hogy a gazdálkodás tartós stagnálásának, lemaradásának oka a megfelelő vállalati politika hiánya.

Valamilyen vállalati politikája persze minden termelőegységnek van. Népgazdasági szempontból azonban ez a „valamilyen” vállalati politika kétféle lehet: a termelői kapacitást szakadatlanul növelő *aktív*, és olyan vállalati politika, amely nem segíti elő a termelés növelését, az egyszerű újratermelést folytató politika *passzív*.

Például azzal, hogy állati igaerő helyett traktort alkalmaznak, fejlesztenek ugyan, de a termelői kapacitás és a termelés nem nő; ha egy nagy istállót építenek a régi kis istállók helyébe — amelyeket ezután kiselejteznek —, úgyszintén nem növelik a termelést. Ez passzív fejlesztés. *A vállalat önállósága és kezdeményező készsége viszont az aktív vállalati politikában ölt testet.*

Azért szükséges megkülönböztetni a termelést növelő, aktív fejlesztést a passzív, a kapacitást csupán konzerváló fejlesztéstől, mert népgazdasági szempontból nézve jelentőségük különböző. Olyan fejlesztés, amely korszerűsít, de nem növeli a termelői kapacitást és a termelést, úgyszólván minden gazdaságban előfordul. Ámde csak ilyen fejlesztés esetén a bruttó termelés szintje hosszú időre megreked. A stagnálás pedig ellentétes általános agrárpolitikánkkal, amely szerint a *szocialista mezőgazdaságban a termelés növelése kötelező.*

A passzív vállalati politikát az jellemzi, hogy a termelői egység évről évre azonos mennyiségű és minőségű árut termel. Ez a gazdasági magatartás ellentétben van a mezőgazdasági termelés célkitűzéseivel, amely csökkenő létszám mellett folyamatosan növekvő termelést irányoz elő.

A gyenge gazdaságok felszámolása — mezőgazdaságunk évtizedes problémája — eszerint „csupán” abból áll, hogy a lemaradó vállalatok térjenek át a passzívról az aktív vállalati politikára, a termelői kapacitások szakadatlan növelésére.

Lényegében ezt a célt szolgálta és szolgálja a gyenge gazdaságokat anyagilag támogató állami dotációk és árkiegészítések rendszere. De ez a fő motívuma azoknak az egyesítéseknek is, amikor veszteséges gazdaságot egyesítenek egy aktív politikát folytató gazdasággal, például Putnokot Bábolnával vagy a tetétleni gazdaságot a nádudvarival.

A gyakorlati kérdés az, hogy kimerítettük-e azokat az eszközöket, amelyekkel a passzívan politizáló vállalatokat átvezethetjük az aktív vállalati politikát folytatók táborába?

A választ erre a kérdésre a rosszul gazdálkodó mezőgazdasági nagyüzemek magas aránya adja meg.

Lehet, hogy megítélésem szubjektív, de úgy tűnik, hogy az aktív vállalati politika arzenáljában még sok olyan hatékony fegyver található, amelyeket a lemaradó vállalatok még nem alkalmaztak. Kétségtelen, hogy szervezettebben és tudatosan kellene alkalmazni a szellemi tőkét – ez az aktív vállalati politika forrása – a passzivitás ellen. A mezőgazdaság fejlődése, az aktív vállalati politika ugyanis az embereken múlik.

Политика предприятия в сельском хозяйстве является широко употребляемым, а то же время недостаточно анализированным выражением. Автор исходит из того, что хорошая политика предприятия является источником быстрого роста. Хорошая политика предприятия является активной, то есть она делает возможным повышать уровень производства из года в год. Такая политика предприятия, которая хочет только стабилизировать уровень производства, является пассивной и не соответствует общим народнохозяйственным целевым установкам. А активизация пассивной политики предприятия зависит прежде всего от людей.

Die Betriebspolitik ist ein in der Landwirtschaft allgemein gebrauchter, aber weniger analysierter Ausdruck. Gemäss der Grundthese des Verfassers ist die gute Betriebspolitik die Quelle des raschen Wachstums. Die gute Betriebspolitik ist aktiv, das heisst sie ermöglicht die Produktion Jahr zu Jahr zu steigern. Solche Betriebspolitik, die nur das jeweilige Produktionsniveau stabilisieren will, ist passiv und entspricht nicht den allgemeinen Zielstellungen der Volkswirtschaft. Aber die Aktivisierung der passiven Betriebspolitik hängt vor allem von menschlichen Faktoren.

Enterprise-level politics is an expression common used but less analysed in the agriculture. The principle of the author is, that the good enterprise-level politics are the source of rapid growth. The good enterprise-level politics are active, i. e. they make possible to increase the production year by year. Those enterprise-level politics, which want only to stabilize the actual level of production are passive and don't meet the general requirements of national economy. Nevertheless the activization of passive enterprise-level politics depends first of all on human factors.

Magyar Növénynevelő Rt.

A Magyar Földbirtokbank kötelékében 1918-ban Károlyi Imre alapította 1 millió Ft alaptőkével. A nemesítő anyatelep Károlyi zalaszentgróti birtokán Falb Lőrinc vezetésével működött. A fajtaszaporításba bekapcsolódott Károlyi zalaszentgróti, érdi, nagymágocsi uradalma, a Magyar Földbirtokbank 40 000 katasztrális hold bérbirtoka, később a tolnaozori béruradalom, a Heves megyei 12 000 katasztrális hold területű pélyi uradalom.

Később az Rt. a zalaszentgróti, tolnaozori és bánkúti uradalommal megállapodott, hogy vállalják a fajták szaporítását, kipróbálását. Az anyatelepekhez a vetőmagszaporító uradalmak mint részvényesek is beléphettek, de részvénytöbbséget nem szerezhettek.

Az Rt. azokat a növényeket nemesítette, amelyek nemesítése nem, vagy csak kis mértékben folyt. Így a rozs, tavaszi búza, őszi árpa, zab, repce, mák, len, tavaszi búkköny, bab, lóbab, murekrépa, burgonya, takarmányrépa, lóhere, lucerna, konyhakerti növények, fűfélék (takarmánynövények).

A mai
vissza. U
évektől k
marhatar
ágazat hel
Az ág
folytatott
tel a taka
gálatból n
gája még
gyobb há
nyokon b
Törekedni
mány-adag
igényét le
teleinek m
nálás éssze
a borjak o

Célkitűz
1976. évi r
Az adat
található,
termelőszö
Az A,
dombos te
vidék, rége
A B gazo
Az A é
háromban (